

Lausuntoyhteenveto: Euroopan komission ehdotus luopua vuodenajoittaisesta kellonajan siirrosta

1. Lausuntokierroksella saatu palaute

Ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi luopua vuodenajoittaisesta kellonajan siirrosta ja kumota direktiivi 2000/84/EY annettiin yhteensä 29 lausuntoa, joista viidessä ei ollut lausuttavaa. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: Business Finland Oy, Finanssiala ry, Finnair Oyj, Helsingin yliopiston Kalenteripalvelut Oy, KT Kuntatyönantajat, Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry, Lapin ELY-keskus, Liikenneturva, Liikennevirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi), Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Opetushallitus, Poliisihallitus, Rakennusliitto ry, sosiaali- ja terveysministeriö, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, STTK ry, Suomen Golfliitto ry, Suomen Latu ry, Suomen Potilasliitto Ry, Suomen Purjehdus ja Veneily ry, Suomen Pörssisäätiö sr, Suomen Ratsastajainliitto ry, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kirkon työmarkkinalaitos, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry sekä Suomen Yrittäjät ry ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa asiassa. Myöskään Valtion työmarkkinalaitos VTML ei antanut varsinaista lausuntoa asiassa, mutta huomautti, että kellonajan siirrosta luopumisesta aiheutuu korkeintaan kertaluontoisia kustannuksia, kun tietojärjestelmiin joudutaan tekemään erityisesti työajan seurantaa ja työaikakorvauksien laskentaa koskevia muutoksia.

Talvi- eli normaaliajan valinnan puolesta olivat KT Kuntatyönantajat, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Rakennusliitto ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen Pörssisäätiö sr sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lausunnonantajat perustelivat kantaansa pääasiassa sillä, että pysyvän talviajan katsotaan edistävän töiden järjestämistä ja ihmisten hyvinvointia.

Kesäaikaa kannattivat Lapin ELY-keskus, Liikenneturva, Suomen Golfliitto ry, Suomen Latu ry, Suomen Purjehdus ja Veneily ry sekä Suomen Ratsastajainliitto ry. Mainittujen toimijoiden lausunnoissa korostui pysyvän kesäajan valoisten iltojen myönteinen vaikutus liikenneturvallisuuteen ja töiden jälkeen ulkoilmassa tapahtuvan liikunnan harrastamiseen.

Muiden aikavyöhykevalintojen osalta muutamassa lausunnossa mainittiin nimenomaisesti, että Suomen tulisi siirtyä samaan aikaan Keski-Euroopan kanssa. Tämä nähtiin tärkeänä erityisesti rajat ylittävän kaupan sekä finanssi- ja arvopaperimarkkinatoiminnan näkökulmasta.

Kaikki lausunnonantajat kannattivat kellonajan siirrosta luopumista, joskin Suomen Latu ry totesi, että jos pysyväksi ajaksi ei valita kesäaikaa, toiseksi paras vaihtoehto on säilyttää nykyinen järjestely, jossa kellonaikaa siirretään kaksi kertaa vuodessa. Valtaosa lausunnonantajista ei kuitenkaan ottanut kantaa siihen, mikä pysyvän ajan tulisi olla, ja totesi, että kellonajan siirrosta luopumisella ei ole vaikutusta heidän toimialallaan. Useat kuitenkin painottivat jäsenmaiden välisen koordinaation tarvetta asian valmistelussa.

Muutama lausunnonantaja totesi, että tällä hetkellä kellonajan siirto aiheuttaa ainakin hetkellisen häiriötilanteen tuotannossa kaksi kertaa vuodessa sekä vaikeuttaa työn järjestämistä. Osa totesi työntekijöiden kärsivän kellonajan siirrosta aiheutuvasta univajeesta. Jotkut toimijat kiinnittivät huomiota siihen, että kellonajan siirrosta luopuminen edellyttää muutosten tekemistä tietojärjestelmiin ja ohjelmistoihin, mutta näistä aiheutuvien kustannusten arvioitiin olevan vähäiset.

2. Ehdotusta koskeva yksityiskohtainen palaute

Pysyvää talviaikaa puoltavien lausunnonantajien kannanotot

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan pysyvää talviaikaa voidaan tutkimustiedon valossa pitää parempana kuin pysyvää kesäaikaa, sillä ihmisen sisäisen kellon jätätys ja häiriöt, joita voisi enenevässä määrin seurata pysyvään kesäaikaan siirtymisestä, ovat osaltaan altistamassa univaikeuksille, kaamosoireilulle ja lihomiselle. THL toteaa, että kesäajan käyttö lisää valoisaa aikaa puolenpäivän jälkeen, mikä aiheuttaisi ihmisen sisäiseen kelloon lisäjätätystä ja johtaisi terveyshaittoihin. THL:n mukaan pysyvän talviajan käyttö sen sijaan heikentää ihmisen sisäisen kellon jätätystä maaliskuun lopulta lokakuun lopulle ja lievittäisi ihmisen sisäisen kellon räsitusta. Pysyvän talviajan kannalla on myös SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, joka tuo esille, että kansanterveydelliset perusteet puoltavat kellonajan siirrosta luopumista. Äkilliset vuorokausirytmien muutokset vaikuttavat haitallisesti erityisesti lapsiin, vanhuksiin, univaikeuksista kärsiviin sekä niihin, joille hoitotasapainon kannalta tasaisena pysyvät aikataulut ovat tärkeitä.

KT Kuntatyönantajat toteaa, että nykymuotoinen kellonajan siirto vaikuttaa pääasiassa työvuorosunnitteluun, sillä kuntasektorilla on paljon toimintaa, joka tapahtuu ympäri vuorokauden. Kuntasektorin toiminnan kannalta ei Suomen eikä muiden EU-maiden pysyvää aikaa koskevat valinnat ole kuitenkaan merkityksellisiä. KT Kuntatyönantajat kannattaa kuitenkin talviajan valitsemista.

Myös Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry kannattaa talviaikaa ja viittaa tältä osin unitutkijoiden esittämiin, talviaikaa puoltaviin, kannanottoihin. Lisäksi Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry toteaa, että vaikka kellonajan siirrolla on enintään vähäisiä vaikutuksia tuotannolliseen toimintaan, kellonajan siirto vaikuttaa töiden ajoittamiseen ja työntekijöiden hyvinvointiin. Jos vuodenajoittaisesta kellonajan siirrosta luovutaan, on varmistettava, että Suomen aikaero naapurimaihin ja keskeisiin muihin EU-maihin pysyy kohtuullisena ja samana koko vuoden ajan.

Suomen Pörssisäätiö sr pitää pysyvää talviaikaa parempana vaihtoehtona arvopaperimarkkinoiden näkökulmasta. Tällöin Suomen aikaero Manner-Eurooppaan olisi korkeintaan yksi tunti. Koska noin puolet Helsingin pörssiin listautuneiden yhtiöiden markkina-arvosta on ulkomaisten sijoittajien hallussa, mahdollisimman sama aikavyöhyke ja sama pörssikaupankäyntiaikataulu muun Euroopan kanssa olisi kansainvälisten sijoittajien etu. Lisäksi säätiö toteaa, että tällä hetkellä kotimaisilla rahoitusmarkkinoilla toimivien ammattilaisten päivärytmi on iltapainotteinen, joten pysyvän talviajan valitseminen tekisi rytmistä samanlaisen muun yhteiskunnan päivärytmien kanssa.

Rakennusliitto ry pitää tärkeänä, että Suomessa otettaisiin pysyvästi käyttöön talviaika. Tätä yhdistys perustelee sillä, että pysyvä talviaika mahdollistaisi kesäaikaa paremmin ihmisten mukautumisen kellonaikoihin ja työvuoroihin.

Pysyvää kesäaikaa puoltavien lausunnonantajien kannanotot

Liikenneturva viittaa eri maissa toteutettuihin tutkimuksiin ja Liikenneturvan omiin laskelmiin ja toteaa niiden pohjalta, että liikenneturvallisuuden kannalta pysyvä kesäaika olisi paras vaihtoehto. Liikenneturvan kanta perustuu siihen, että pimeys ja hämäryys ovat liikennevahinkojen riskiä lisääviä tekijöitä. Liikenneturvan laskelmien mukaan pelkästään liikennevakuutuksesta korvattujen vahinkojen määrä pysyvässä talviajassa nousisi nykytilanteesta keskimäärin 372 onnettomuudella vuodessa, kun taas pysyvässä kesäajassa vahinkojen lukumäärä laskisi nykytilanteesta keskimäärin 260 onnettomuudella vuodessa. Itse vuodenajoittainen kellonajan siirto ei tutkimusten mukaan kuitenkaan ole liikenteen kannalta merkityksellinen, sillä kellonajan siirron vaikutus liikenneturvallisuuteen on enimmillään pieni ja hetkellinen.

Lapin ELY-keskus pitää pysyvää kesäaikaa parempana vaihtoehtona kuin talviaikaa. Pysyvässä kesäajassa edellytykset ulkoilmatoiminnalle valoisaan aikaan paranisivat, sillä liikuntaa ja ulkoilua harrastetaan yleensä töiden jälkeen iltaisin. Lapin matkailuelinkeinon näkökulmasta olisi tärkeää, että aikaero esimerkiksi Ruotsin ja Norjan kanssa olisi mahdollisimman pieni. Samoin Suomen Golfliitto ry kannattaa pysyvään kesäaikaan siirtymistä ja perustelee tätä kansanterveydellisillä ja kansantaloudellisilla seikoilla: Päivänvalon määrä on yhteydessä ihmisten fyysiseen aktiivisuuteen, ja pysyvässä talviajassa käytettävissä olisi tunti vähemmän valoisa-aikaa iltaisin. Tämä vaikuttaisi epäsuotuisasti ulkoilun harrastamiseen erityisesti syksyisin. Talviajasta saattaisi seurata myös golfyrittäjien ansainta- ja työllistämismahdollisuuksien kaventumista.

Kesäaikaa pitää parempana myös Suomen Purjehdus ja Veneily ry, jonka mukaan pysyvä talviaika rajoittaisi iltapäiviin ja iltoihin ajoittuvaa ulkoilmatoimintaa. Pysyvät valoisat illat mahdollistaisivat pidemmän veneilykauden, parantaisivat veneilyturvallisuutta sekä lisäisivät lasten ja nuorten purjehdus- ja veneilyharjoitusmahdollisuuksia. Kesäaika olisi myös taloudellisesta näkökulmasta parempi pienvene- ja vierasvenesatamille. Suomen Latu ry taas toteaa omassa lausunnossaan, että pysyvä kesäaika toisi vuodessa Etelä-Suomen arki-iltoihin 136 tuntia enemmän valoisa-aikaa kuin pysyvä talviaika. Pysyvään kesäaikaan siirryttäessä Etelä-Suomessa olisi noin 80 tuntia ja Inarin korkeudella noin 40 tuntia vuodessa enemmän valoisa-aikaa nykyjärjestelyyn nähden. Koska valon määrä vaikuttaa oleellisesti ihmisten fyysisen aktiivisuuden määrään, kysymys pysyvistä ajasta on erityisen merkityksellinen toimistoaikoina kokoaikatyötä tekeville 1,5 miljoonalle suomalaiselle ja heidän päiväkotijäsenille ja kouluikäisille lapsilleen, joiden ulkoiluun sopiva vapaa-aika sijoittuu työ- ja koulupäivän jälkeiseen ilta-aikaan.

Myös Suomen Ratsastajainliitto ry korostaa pysyvän kesäajan etuja: Valoisimmat illat lisäävät ratsastajien liikkumismahdollisuuksia sekä harrastajien ja hevoskuljetusten liikenneturvallisuutta. Samoin kesäajan valoisuus edesauttaa isojen tapahtumien ja kilpailujen järjestämistä, sillä useimmilta ratsastuskentiltä puuttuu riittävä valaistus kilpailujen pitämiseksi pimeään aikaan.

Muut kannanotot

Liikennevirasto ei ota tarkemmin kantaa siihen, mikä aika tulisi valita pysyväksi ajaksi, mutta kiinnittää väylänpidon tilaajavirastona huomiota siihen, että rakennustöiden toteuttamisen kannalta talviaika olisi todennäköisesti parempi vaihtoehto, koska tällöin aamut valkenisivat aikaisemmin. Lisäksi Liikennevirasto toteaa, että liikennemäärätietoihin perustuvan suppean satunnaisotannan perusteella kellonajan siirto ei näytä vaikuttavan tieliikenteen ruuhka-aiheuttamiseen.

Business Finland Oy toivoo, että kellonajan siirrosta luovutaan koordinoitusti koko Euroopan tasolla. Pysyvä kesäaika helpottaisi yhteydenpitoa itämarkkinoiden suuntaan, mutta toisaalta tekisi länsimarkkinoille kohdistuvasta yhteydenpidosta vaikeampaa. Suomen kaupan kannalta tärkeintä olisi olla samassa ajassa kuin Keski-Eurooppa tai mahdollisimman lähellä sitä, sillä suurin osa vientitoiminnan viestinnästä kohdistuu lähimarkkinoille. Myös Finanssiala ry pitää tärkeänä, että aikaero muuhun Eurooppaan ja lähinaapurivaltioihin ei kasvaisi. Finanssiala ry:n jäsenistön piirissä on esitetty näkemyksiä siitä, että sama aika Suomessa ja Keski-Euroopassa helpottaisi yhteydenpitoa ja rahaliikennettä sijoitustoiminnassa.

STTK ry:n mukaan kellonajan siirto aiheuttaa tarpeetonta sekaannusta, työtä ja univaikeuksia. Kellonajan siirrosta aiheutuvat haitat ovat suuremmat kuin siitä saatavat hyödyt. Suomen tulisi jatkossa olla samassa aikavyöhykkeessä Saksan, Ruotsin ja Tanskan kanssa.

Opetushallitus ei ota kantaa siihen, mikä aika Suomessa tulisi ottaa pysyvästi käyttöön, mutta tuo esille, että koulutusta koskevassa lainsäädännössä ei säädetä esimerkiksi koulupäivän aloitusajoista, vaan tätä ja muita työskentelyaikoja koskevat päätökset tekee opetuksen ja koulutuksen järjestäjät. Tämä

tulee ottaa huomioon, kun käydään yhteiskunnallista keskustelua lasten ja nuorten sujuvasta arjesta ja riittävästä levosta sekä perheiden erilaisista vuorokausirytmistä.

Poliisihallitus arvioi, että pysyvää aikaa koskevalla valinnalla ei ole vaikutuksia poliisin operatiiviseen toimintaan eikä valvontatehtävien suorittamiseen. Valinnassa tulee kuitenkin ottaa huomioon valon määrän vaikutus liikenneturvallisuuteen. Valoisat illat parantanevat alkuillan ja illan asiointiliikenteen turvallisuutta sekä erityisesti raskaan liikenteen liikenneturvallisuutta, sillä raskas liikenne painottuu iltapäivään ja ilta-aikaan. Vastaavasti valoisat aamut vaikuttavat todennäköisesti myönteisesti aamuliikenteen turvallisuuteen. Myös Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi painottaa hyvän näkyvyyden merkitystä liikenneturvallisuuden kannalta: talviajasta seuraava aikaisempi aamun valkeneminen turvaisi muun muassa työmatkaliikenteen sujuvuutta, kun taas kesäajassa pidempi valoisa ilta helpottaisi liikennettä iltaisin. Kellonajan siirrosta luopumisen myötä tieto- ja viestintäliikenteen häiriöt vähenisivät. Trafi korostaa lisäksi sitä, että Euroopan lentoliikenteen sujuvuuden näkökulmasta on tärkeää, että kellonajoja muutetaan koordinoitusti ja että siihen sovelletaan pitkää siirtymäaikaa. Pysyvän ajan valinnan osalta Trafi toteaa, että yhden tunnin aikaeron (-1 h) säilyttäminen Keski-Eurooppaan on erityisen tärkeä asia Suomen lentoliikenneyhteyksien kannalta.

Finnair Oyj toteaa, että on tärkeää huomioida, että eurooppalaisen lentoliikenteen sujuvuus perustuu lentoyhtiöiden ja lentoasemien välisiin sopimuksiin päivistä ja ajoista, jolloin lentoyhtiö voi kullekin lentoasemalle operoida. Kellonajan siirrosta luopuminen ja pysyvän ajan valinta tulisi toteuttaa harmonisoidusti koko EU:n alueella tai vaihtoehtoisesti kellonajan siirrosta luopumiselle tulisi asettaa kahden vuoden siirtymäaika lentoliikenneyhteyksien varmistamiseksi.

Helsingin yliopiston Kalenteripalvelut Oy korostaa, että kellonajan siirrosta luopuminen on merkityksellinen kalenterien julkaisu toiminnan kannalta. Kalentereihin yleensä merkitään kesäajan alkaminen ja päättyminen, minkä lisäksi kesäajan ja talviajan vaihtelu näkyy monien almanakkojen paikkakunta kohtaisissa auringon nousu- ja laskuajoissa sekä muissa kalenteriaineistoissa. Jos nykyjärjestelystä luovutaan, kalenterintekijöiden olisi välttämätöntä saada tästä tieto viimeistään muutosta edeltävän vuoden alussa.

Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry ja Suomen Potilasliitto Ry ovat toimittaneet yhteisen kannanoton. Yhdistykset toteavat, että nykytuotoisella kellonajan siirrolla on haitallisia vaikutuksia useiden ihmisten terveyteen, sillä siirron seurauksena ihmisten vireystila heikkenee ainakin tilapäisesti. Tämän katsotaan vaikuttavan haitallisesti erityisesti liikennepalveluiden käyttäjien turvallisuuteen. Yhdistysten mukaan kellonajan siirrosta luopumista koskevassa prosessissa tulee edetä mahdollisimman nopealla aikataululla.

Työ- ja elinkeinoministeriö ei ota kantaa pysyvän ajan valintaan, mutta korostaa sitä, että asiassa tulee ottaa huomioon yhteiskunnan ja talouden toimijoilta saatu palaute sekä muiden EU-maiden valinnat ja yhteydet EU:n toimielimiin, varsinkin kun valoisuuden määrään eri vuorokaudenaikoina ei voida enää vaikuttaa, mikäli kellonajan siirrosta luovutaan. Päätöstä tehtäessä on tärkeää huomioida myös se, että Suomen ja naapurimaiden pysyvää aikaa koskevilla valinnoilla voi olla vaikutuksia työvoiman päivittäiseen liikkuvuuteen. Samoin sosiaali- ja terveysministeriö ilmoittaa vain kannattavansa sitä, että kahdesti vuodessa tapahtuvasta kellonajan siirrosta luovutaan.